

tiltotta az effajta utazást, és megkövetelte a személyszállító bódék használatát. (52. sz. kép.) Egyes kereskedők csak félkocsi szélességű bódékat készítettek, hogy több ketrec férjen a kocsira, azzal már nem törődtek, hogy a benne ülők szorongtak.

A gépkocsikkal meggyorsult a szállítás, elsősorban a kövér baromfival siettek, hogy a meleg előtt a telepre érjenek, ahol rögtön szabadon engedték őket. (53. sz. kép.) A megkötözött, vagy ketrecben lévő állatok könnyen megfulladtak. A rázós úton a libák mája is könnyen megrepedt, ezért a ketreceket szalmával bélelték. Rakodáskor és leeregetéskor is figyelmesen bántak velük.

Orosházán és környékén jelentős volt a pulykatenyésztés is. Egyes gazdák évenként többszáz pulykát is neveltek. Ez a jelentős mennyiségű áru a versenytől hajtott kereskedőket arra ösztönözte, hogy gépkocsikkal ők maguk menjenek ki érte. Ilyen, tanyán történő felvásárlás a 30-as évek végétől kezdve mind gyakoribb volt, s ma már természetes, hogy a feldolgozóipar a nagyüzemek baromfiállományát piac nélkül, a felnevelési helyen veszi át. Az is szokásban volt, hogy üres ketrecet adtak a tenyésztőnek, aki maga szállította be áruját. (54. sz. kép.)

A tőkés gazdálkodás idején a tenyésztőknek nagyon kellett figyelniük a piaci árak alakulását. Tudniuk kellett azt is, hogy mikor keresik legjobban és mikor fizetnek legtöbb pénzt a baromfiért. A pulykapiac közel egy hónap alatt zajlott le, november 15 és december 15-e között. Erre az időre készen kellett lennie az állatoknak, mert később csak olcsóbban vették a pulykákat.

Ma a régi értelemben ismert baromfipiac már nincsen. Az ötvenes évek elején a Baromfifeldolgozó Vállalat még vásárolt a nagykereskedők helyén, de ezt a tevékenységet fokozatosan a Földművelésügyi Minisztérium vette át, és 18 átvevőhelyen vásárolt. A baromfinevelők a lakóhelyükhöz legközelebbi átvevőhelyre vitték az aprójszágot, ahol megszabott árat kaptak érte.

Az úgynevezett *gyalogpiac* az árak szabadok. Itt a vevők azok a városiak, akik baromfit nem tartanak. Az eladók főleg idősebb asszonyok, akiknek van idejük a piacozásra. Az 50-es évek végén — átmenetileg — egyes tanyai emberek, élve a törvényadta lehetőségekkel, felnevelt csirkéiket, libáikat vonattal Budapestre szállították, ahol a helyi árnál lényegesen drágábban tudták a szabadpiacra értékesíteni.

5. Maglóliba-piac

Az orosházi baromfipiacához tartozott az igen jelentős *maglóliba-* (soványliba) és *magliba-* (tenyésztésre hagyott liba) *piac*. Legelőször az Orosházi Újság 1895. évi egyik számában szerzünk róla tudomást, eszerint „A libapiacot a Virasztó Istvánné háza mellől a birkapiacra tették át”.⁷³ Feltételezhető, hogy tágasabb helyre, a birkapiacra való áthelyezése a forgalom növekedésével függött össze. Ez a piactér a vásárhelyi kövesút mellett, a Tó utca és a temető között terült el. („Libapiac tér” hivatalosan még most is az utcanevek között

szerepel.) Később, 1930-tól 1949-ig a mai Mezőgazdasági Szakközépiskola helyén tartották a piacot. Majd ismét újabb helyre, a Szentesi út jobb oldalán az első bérház és az akkori mázsaház (ma Gyopár eszpresszó) közé helyezték el. 1962 óta nagyállatok piacterével ez is átkerült a Csorvási út mellé, az új vásártérre.

A lúdtartás jelentőségét mutatja az is, hogy Orosházán igen élénk maglólíba-piac alakult ki. A helybeli tenyésztőkön és tömőkön kívül megjelentek itt azok a libakofák is, akik távoli vidékről hoztak ide libákat. A már említett Miszlai Pál pusztaföldvári kocszizó kofáról tudjuk, hogy a múlt század 90-es éveiben, főleg aratás előtti időben, az Arad megyei Székudvarra járt, ahol sovány libákat vásárolt. Erre a 60—70 km-es hosszú útra rendszerint magával vitte valamelyik gyermekét, esetleg két vagy három fuvaros is vele tartott. A libákat a kocsiderékban és az oldalfalak felett készített gyékényketrecekben helyezték el. Egy-egy kocsin 40—80 libát hoztak, s a megérkezése után udvarában csakhamar összejöttek a vevők. A parasztemberek *tarlóra* vették a libákat, kétszer megtépték, és utána megtömték. Ha Földváron már nem volt a libákra vevő, akkor az orosházi piacra szállította be azokat. Évenként 10 fordulót is megtett, egy-egy útja három napig tartott. A húszas-harmincas években Szász István és Szász Sándor a tépés előtti fiatal libát Kunszentmártonból és Szarvasról szerezte be, és hozta a helyi piacra.

Az 1880-as évektől kezdve sok szegény család az őszi és téli hónapokban libatöméssel foglalkozott. Ezek az emberek a szomszédos községekből, főleg Vásárhelyi pusztáról a maglólíba-piacra hozott libákat vették. Állategészségügyi szempontból ez a különálló piac igen kedvező helyzetnek számított, kisebb volt a fertőzési veszély, a többhetes hizlalásra szánt libák nem kerültek össze mindenfajta baromfival.

Az első tépés utáni libákból már augusztus elején vittek a piacra. A sovány libák piacra szállítása nagyobb mennyiségben szeptember elején kezdődött, s ekkor 400—500 libát is behoztak. December hónapban ez a felhozatal csökkent. Az év végén kerültek be a kései libák, a *sarjűlibák*. Márciustól kezdve pedig a *kitojt libákat*, a *magludakat* hozták be eladásra.

Régen a napos libákat is a maglólíba-piacon árulták. Az első világháború után sok naposlibát hoztak Hódmezővásárhelyről és Szegedről. Az ötvenes évek után a libapiac jelentősége csökkent, s ma a kevés naposlibát a Könd utcai vegyespiacon árulják. A hatvanas évektől kezdve a Baromfiipari Vállalat az előre megrendelt naposlibát a nagyüzemektől szerezte be, és a földművesszövetkezet révén kijuttatta a tenyésztőkhöz. A fölnevelt libák ugyancsak a földművesszövetkezet közreműködésével kerültek a libatömőkhöz. A maglólíba-piac kikapcsolódott a forgalomból, s ezért nem véletlen, hogy a csak egy kocsiival felhozott libák eladatlanul maradtak 1974 őszén.

Amióta a baromfiipar a nagy libamájért jelentékeny prémiumot fizet, ismét megnőtt az érdeklődés a ludak tömése iránt. A hetvenes évektől kezdve már nemcsak az öregek, de több fiatal is foglalkozik libatöméssel. A lúdhizlalást teljesen a Baromfifeldolgozó Vállalat irányítja. Szerződést köt a mg-i termelőszövetkezetekkel és az áfészekkel a naposlibák fölnevelésére. Meghatározza,

hogy a 7—8 hetesekből vagy a tépett libákból mikor és mennyit adjanak a tömőknek. Ezzel az irányítással a vágás szervezettségét kívánja biztosítani.

A nagy libamáj kialakulásának kérdése még ma is sokakat foglalkoztat. Sokan kísérleteztek tömőgépek szerkesztésével is, hogy e fásasztó munkát könnyebbé és alkalmassá tegyék nagyüzemi használatra. Labádi János, az üzem műszaki osztályvezetője még 1954-ben egy villanymotor-meghajtású, tolócsiga-adagolóval ellátott tömőgépet szerkesztett, melyet a baromfiipar az 1956. évi élelmiszeripari kiállításon be is mutatott. E gép szellemes megoldása a tolócsiga, amely megtalálható a később szerkesztett „Gödöllői” és egy francia cég tömőgépénél is. (55. sz. kép.) 1976 óta olyan tömőgépet is használnak, amelyik kukoricadara és szemeskukorica-keveréket juttat be a libák nyelőcsővébe. Ezeket a tömőgépeket villanymotor hajtja, az adagolóselepet lábbal szabályozzák. Ez a fajta tömőgép Kiskunfélegyházáról jutott el Orosházára.

6. Tollpiac

A baromfiipiac mellett jelentős volt Orosházán még a tollpiac is, amelynek alapját a nagy számban tartott liba és kacsza adta. Ezeket az állatokat nemcsak a húzáért tartották, de számításba vették a két- vagy háromszori tépés hozamát is. Bár a libatoll egy részét a családok főleg a főlnövekedő lányok részére visszatartották, még így is jutott belőle bőven a piacra. Ezt megállapíthatjuk abból is, hogy Orosházán a 30-as években 5 tollkereskedő dolgozott: Dénes Sándor, Kemény Jenő, Kohn Farkas, Róth András, Weinberger Imre. Orosházán nagy raktáraik voltak, és legtöbbjük a kiskunfélegyházi Switzer Lajos tollnagykereskedőtől, vagy a pesti tollkereskedőktől kapott hitelt. Saját piaci vásárlásaikon kívül megbízottakkal is vásároltatták a tollat. Ezek többsége az üzletelni szerető cigányokból került ki. Az orosházi lakosok zöme nem vállalkozott erre a munkára, szégyellte a batyut a hátára venni, s az utcákon és tanyák között kiabálni: „toll van-e eladó”.

A szegényebb ember a piacon adta el a tollat, míg a tehetősebbek otthon bocsátották áruba, mert a toll piacra szállítását rangon alulinak tartották.

A tollas kofák nem a legjobb hírben állottak, könnyen becsaphatták az eladót, a legváltozatosabb módon. A megbízottak még a gazdájukon is igyekeztek túltenni, amikor súlypáttal (bárium-szulfát), ezzel a tapadós nehéz anyaggal növelték a toll súlyát. Természetesen a nagykereskedőnek is megvoltak a maga receptjei a gyenge minőségű tollnak a jó minőségű tollba való bekeveréséhez és értékesítéséhez.

Dénes Sándor a baromfiipiac mellett lévő Külley-ház pincéjében vásárolt, Kemény Jenőnek a Vörösmarty M. u.-ban volt az üzlete. Az üzlet felszerelése volt: egy mérleg, egy fiók a falon és néhány tollaszák a falifogason. A két tollkereskedő a libanevelőkön és házaló kofákon kívül vásárolt még tollat a kis és nagy baromfikereskedőktől is. Hetenként a mezőtúri, a békéscsabai és környező községek piacaira is elment.